

տանին աստղածեւ եւ տիգածեւ նշանքն, զորս վարէր Որդինէս յուղղել անդ՝ յերրորդ դարու՝ զօրինակն Եւթանասնից:

Այլ յառաջ քան զայս թարգմանութիւն՝ արարեալ էր սրբոյն Սահակայ միւս եւս, որ ոչ էր այնչափ ճիշտ եւ ընտիր: Նոյնպէս արարեալ էր միւս եւս յասորի լեզուէ:

Իսկ սուրբն Մեսրոպ սկսեալ էր առնել առանձին թարգմանութիւն ի յունէ անտի՝ ձեռնառութեամբ երկոցունց աշակերտաց իւրոց:

Հազար փարպեցի զոգցես սրբոյն Սահակայ միայնոյ ընծայէ զուղղադրեալ թարգմանութիւնն, զի նա էր առաջնորդ զործոյն:

ՀԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐՈՅ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ

Ջրաջ հմտութենէ նոցա յոյն եւ ասորի լեզուաց վկայեն նախնիք մեր⁴. Եւ մեք ստուգեցաք զայն՝ բազմատեղով զոյջոյն թարգմանութիւն մեր ընդ յոյն բնադրի, եւ զտաք զայն հարազատ թարգմանութիւն՝ հանդերձ ընտիր հայկարանութեամբ. առանձին իմն ի նախականոն կոչեցեալ զիրս կամ ի քսան եւ երկու յայ(տ)նիսն: Իսկ երկրորդականքն, կամ որոց բնադիրն յունարէն եւեթ գտանի, ընդարձակ ունին զթարգմանութիւնն, եւ ոմանք եւս ոչ են այնչափ ընտիր: Վասն որոյ հայեցեալ ի բանս ոմանց ի մատենագրաց՝ համարեմք զնոսա յետին թարգմանութիւնս⁵:

4. (Սուրբն Սահակ) «անցուցանէր վարժիւք զբազում զխնովք յունաց»։ ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՅԻ: «Ի մանկութեան տիսն վարժեալ հելլենական զպրութեամբ» (սուրբն Մեսրոպ)։ ԿՈՐԻԻՆ: «Քաջ վարժեալ (աշակերտաց սրբոյն Սահակայ եւ Մեսրոպայ) հելլէն զպրութեան, ձեռնարկեցին թարգմանել եւ ի գրեւ»։ ՄՈՎՍԷՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ, ԳԻՐԲ Գ. ԳԼ. ԿԲ: «Բայց երկինս եւ երկնից երկինս յայն սակս գտանեմք ի Գիրս, զի յերբայեցոց լեզու՝ երկին չմարթի տակ, որպէս եւ ո՛չ յասորի լեզու՝ ջուր կամ երկին, այլ մին բազմաբար առի: Եւ յայտ անտի, զի Եւթանասնիցն թարգմանեալ ի յոյն լեզու՝ ասեն. ի սկզբանէ արար Աստուած գերկին եւ գերկիւր, իրեւ զմիոյ երկնէ յայտ արարեալ: Եւ ասորի լեզու՝ քանզի չմարթի երկին տակ, ասէ. ի սկզբանէ արար Աստուած գյարն երկին եւ գյարն երկիր: Թէպէտեւ միարար չմարթի տակ զմիոյ՝ երկնէն, սակայն յարն տակով՝ որ է տարր, իրեւ զմիոյ՝ տարրէ՝ միոյ երկնի յայտ առնէ թարգմանութիւնն: Նաեւ գերեւելի հաստատութիւնս՝ որ ի ջուրց մեկնեցան, երկին թարգմանեցին Եւթանասունք: Ուստի յայտ է թէ վերին երկինն եւ ներքին՝ երկու երկինք են, եւ ո՛չ երեք կամ բազումք: Այլ ասեն. Պաւլոս ասաց թէ յափշտակեցաւ այնպիսին մինչեւ յերրորդ երկինս: Եւ զայն ոչ զիտեն թէ չեւ եւս է յայտ, թէ մինչեւ յերրորդ յերկինս ասիցէ, կամ թէ մինչեւ յերրորդ ինչ մասն ի բազում մասանց միոյ երկնիս ասիցէ, զի բանն ի յոյն լեզու յերկոսին հարկանէ, եւ մանաւանդ զի առանց արքերն ասէ»։ ԵՋՆԻԿ:

5. «Եւ որք յետ նոցա (Որդոց եւ թոռանց սուրբ Լուսաւորչին) կարգեալք յաստիճան հայրապետութեան, հաճոյք Աստուծոյ եւ ընտիրք մարդկան, մինչեւ ի մերն Նախնիք եւ արեանառուք եւ հարազատք սրբոյ Լուսաւորչին ի Գրիգորիս՝ որ եւ Վահրամ նախաձայնեալ եւ ի Բասիլիոս, որք ոչ ըստ մարմնոյ միայն հաղորդեալք նոցին աղնուականութեան, այլ հոգեւորապէս հետեւեալք Հօրն առաքինութեանց, մահւ լցողք եկեղեցւոյ լուսաւորութեան յետ մոցին՝ Աստուածաշունչ գրոց Կտակարանաց քարգմանութեամբ, եւ ամենայն բարեմասնութեամբ յաստուածայինսն յառաջացեալք ի նուազեալս վերջնում ժամանակիս»։ ՆԵՐՍԷՍ ԿԼԱՅԵՅԻՒՄ՝ ի մասն ձեռնագրութեան իւրոյ ի կաթողի-

ԳՐԶԱԳԻՐ ՕՐԻՆԱԿԻ ՄԵՐ

Յարդ ունիմք ի զբառան Վանաց սրբոյն Հազարու՝ տասն գլըր-չաղիր օրինակս Աստուածաշունչ զորոց, ոմանք անթերի եւ ոմանք պակասաւոր: Յորոց միջի ընտրելադոյն է օրինակն զրեալ ի ԶԿԼ - 1319 թուականին հայոց, իսկ այլք են յետնադոյն ժամանակաւ:

Ի բազումս ի նոցանէ գտանին նախադրութիւնք եւ ցանկ զլիոց իւրաքանչիւր մատենից: Ի նորումս կտակի նախադրութիւնք եւ ցանկ զլիոց Գործոց առաքելոց, Կաթողիկեայց եւ Հորեքտասան թղթոցն Պաւլոսի՝ եւ աշխատասիրութիւնք Եւթագեայ Աղեքսանդրացւոյ, եւ թարգմանեալք ի յունէ անտի ի մերս բարբառ: Նախադրութիւնք Հորից Աւետարանաց ընծային Պամփիլեայ վկային եւ կամ Եւսեբեայ Կեսարացւոյ. որպէս եւ Համարարբառք նոցին եւ Ամմոնի Աղեքսանդրացւոյ, զորս քաջիկ եւս յերկրեաց Եւսեբիոս: Որոց բնադիրք գտանին ցարդ ի յոյն բարբառ:

Յոմանս ի զրչաղիր օրինակաց գտանին եւս ի Հին Կտակաւորանի կրկին Նախադրութիւնք ի զիրս ինչ: Որպէս եւ Օրհնութիւնք Կանոնաց Սաղմոսարանին, Համառօտ պատմութիւնք մարդարէից, Սիրաք, Եզր Երրորդ, Աղօթք Մանասէի, Մահ վեշտասան մարդարէից, Կտակ երկոստասան մարդարէից, Պատմութիւն Յովսեփայ ընդ երկուսն՝ Եւսեբեայ Կեսարացւոյ, զտանին կանոնք Համարարբառին եւ յերեւոյ յԱւետարանն, Յուցակք ընթերցուածոց, վկայութիւնք ի թուղթս Առաքելոց, Հանդիստ Յովհաննու աւետարանի, թուղթ Կորնթացւոց առ Պաւլոս Առաքեալ եւ Պատասխանի նորին առ նոսա, եւ Աղեքս Եւթագեայ:

Այլ բազումք ի սոցանէ արտաքոյ են Սուրբ Գրոց եւ չունին հաւաստիս. վասն որոյ եւ մեք յառաջիկայ տպագրութեանս թողաք ի բաց զանհաւաստիսն եւ մուծաք միայն ի կարգս այլոց Սուրբ Գրոց զթուղթն Երեմիայ մարդարէին եւ զՅեսու Սիրաք, զի սոքա առ յոյնս եւ առ լատինս գտանին ընդ Սուրբ Գիրս, եւ գտանին եւս ի մերումս Աստուածաշունչ մատենի:

Իսկ յաւարտ տպագրութեանս ուրոյն եղաք զԵզր Երրորդ՝ ըստ նախնի թարգմանութեան, որպէս եւ զԹուղթն Կորնթացւոց առ Պաւլոս Առաքեալ՝ հանդերձ պատասխանեալ նորին. զի սա թէպէտեւ չգտանի այժմ առ յոյնս եւ առ ասորիս, սակայն սուրբն Եփրեմ մեկնարանէ զայն եւ Լուսաւորչին մեր ի զիրս Առաքանք-զոսի, եւ թէ ոչսրբոս Բռթենաւոր ի ճառն ընդդէմ Մայրապոմեցւոց՝ բերեն վկայութիւն ի թղթոյ աստի⁶:

կոտուրիւն: «Սա (Գրիգոր վկայասէր) զամենայն պակասութիւն Կտակարանացն Աստուծոյ առ մեզ՝ կարգաւ կատարեալ զարդարեաց ի յունաց եւ առ սրոց թարգմանութենէ»։ ՄԱՏԹԵՆՈՍ ՈՒՌՀԱՅԵՅԻ:

6. «Որպէս եւ առաքելսն Աստուծոյ, որ հմուտ եւ տեղեակն էր աստուածաբեր խորհրդոյն, քանզի եւ զամենայն մարդիկ մեղօք կապէր»։ ԱԳԱԹԱՆԳԵ-ԿԱՄԵՑԱՆ, ձեռն արկեալ եւ զամենայն մարդիկ մեղօք կապէր»։ «Որթոտոքական վերնա-ՂՈՍ. ի վարդապետութեան սրբոյ Լուսաւորչին: «Որթոտոքական վերնա-զիտող քրիստոսապաշտ նախահարքն զուսարեալք ի Նիկիապոլիս՝ Կանոնա-

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏՈՒԱՆՇՈՒՆՁ ԳՐՈՅՍ

Ձառաջինն ի լոյս բնծայեաց զԱստուածաշունչ մատենան մեր Ոսկան վարդապետ Երեւանցի, յամի Տեառն 1666 յԱմսդրամ քաղաքի: Այլ եմոյժ ի նա ինչ ինչ անհարադատ թարգմանութեամբ ի Լատին բնագրէ անտի: Նոյնպէս եմոյժ զնորոգ թարգմանութիւնն Սիրաքայ, զԶորորոգ (կամ զԵրրորոգ) Եղբասայ, եւ զԹրդթոյն Երեմիայի: Վասն որոյ եւ տաղարութիւնն նորա ոչ գտաւ ճիշտ թարգմանութիւն մերոց նախնեաց:

Ձնոյն տաղարեաց յամին 1705 ի Կոստանդնուպոլիս Պետրոս աղագիւան Ոսկանայ՝ անուանեալ Լազինացի:

Ձնոյն տաղարութիւնն ուղղադրեալ սակաւութեւն ընծայեաց ի լոյս զԵղեցիկ իմն Միխիթար վարդապետ Սերաստացի, հիմնադիր Միւրանութեան, յամի 1733, ի Վենետիկ քաղաքի: Վասն որոյ եւ այս տաղարութիւնն ոչ ինչ ընդհատ գտաւ յառաջնոց անտի:

Իսկ ապա յամին 1805 ի լոյս հանդիսացաւ չորրորդ տաղարութիւնն, ի Վանս Սրբոյն Ղազարու, աշխատասիրութեամբ Հ. Յովհաննու վարդապետի Ձօհրապեան: Սա տաղարեաց զընտիր օրինակն զընտիր ի թուականիս Հայոց ԶԿԸ, ի սկիզբն չորեքստասուն-րորդ դարուս, որ եւ կոչի օրինակ Գէորգայ: Ի նմին ժամանակի բաղդատեաց նա զամենայն զրչադիր օրինակս մեր ընդ միմեանս՝ բաղդաւաւտակ եւ զսկի ի աշխատասիրութեամբ, եւ զտարբերութիւնն նոցա ի միմեանց եւ ի ներքոյ իւրաքանչիւր իջից իւրումն տաղարութեան, թէպէտեւ բազում ուրեք յումպէտս: Այլ քանզի յանձարս ճշտութեամբ կամեցաւ նա պահել ի տաղարութեան իւրում եւ զվերապիս զրչին⁷, նմին իրի եւ աշխատասիրութիւնն նորա ոչ սակաւ թերի գտաւ, եւ Աստուածաշունչ մատենան տաղարեալ ի նմա՝ ոչ տիրապէս հարադատ ըստ թարգմանութեան նախնեաց:

ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆՍ

Աս ի խոյս տալ յՈսկանեան եւ ի Ձօհրապեան թերութեանց, եւ ի ստուգել տիրապէս զհարադատ վաստակս մերոց թարգմանչաց, նորոգ քննեցաք նախ զտարբերութիւնն տասնեցունց զրչադիր օրինակաց մերոց, եւ ապա ի բարձումն ամենայն տարակուսանաց՝ բաղդատեցաք զոչջոյն թարգմանութիւն մեր ընդ յոյն բնագրին: Եւ ուրանօր գտաք միտարան ընդ միմեանս՝ կամ զամենայն օրինակս մեր, եւ կամ զրազումս ի նոցանէ, եւ միանգամայն համա-

զրեցին, երկակի հնդեակ եւ եզակի քառակ թուով միայն ի սրբումն կոչաւանին ընթեանու թուղթս զաստուածաբարոյ տառերէն Պաղոսի, եւ ի նորագատումն գրութեանն զնոյն չարագրութիւն վերառեալ է: Իսկ բարեգրութեանն Գրիգոր գոտ ի Հարցն լեւոյն, եւ ոչ մակարեալ ի նոր թարգմանութիւնս՝ վկայարանութեամբ ճտաղարեաց, թէ անօրէն իշխանն իրքիւ աստուածաւանդն կամեցաւ՝ սոք տառերն, զամենայն ընդ մեզօք գրաւեաց. Թիւ-ԳՐՈՐՈՍ ԲՈՒՆԵԱՆՈՐ:

7. Այս է խոստովանութիւն եւ աղաչանք նորուն իսկ Յովհաննու զրչի. «Աղաչեմ զժառանգորդս, եւս եւ զհանդիպողս՝ ներեցէք սղաղմանս ի սա եւ սիրով ուղղեցէք»:

ձայն ընդ յունականին, զայնոսիկ եղաք յընթացս անդ առաջիկայ տաղարութեան: Իսկ ուր ուրեք գտաք զօրինակս մեր անմիտարան ընդ յունին, զայն եւեթ նշանակեցաք ի ներքոյ: Վասն որոյ վըրտահ եմք ընդ ուղղութիւնն այսր տաղարութեան, ընդ նմին եւ ընդ հարադատութիւնն մեծապէս աշխատութեան մերոց թարգմանչաց: Ձոր եւ կամակոր նուիրեմք ի վայելումն որոց վաղաքէն աստուածախօս եւ հոգեւոր Պատրիարքս:

Ի զրչութեան անդ յատուկ անուանց՝ զհետ չոքաք Ձօհրապեան տաղարութեան: Նոյնպէս կալաք եւ զյարմարագրութիւնն բառիցն ըստ օրինակի նախնեաց:

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

1. Ստորին ոճ եւ սակաւ հմտութիւն տեսանի ի թարգմանութեան անդ թղթոյն Երեմիայի, Սիրաքայ եւ Յայտնութեան Յովհաննու:

2. Ոչ բաղդատեցի ընդ յունին զնախա-դրութիւնս եւ զցանկս իւրաքանչիւր զրոց, զի սոքա արտաքոյ են Աստուածաշունչ զի սոքա արտաքոյ են Աստուածաշունչ զրոց յունականին: Պէտք են նորոգ յարմարագրութեան:

3. Նախագրութիւնք, եւ այլն, Նորոյ Կտակին գտանին յունարէն, եւ թարգմանութիւնն նոցա ոչ է նոյն ընդ թարգմանութեան Սուրբ Գրոց, թէպէտեւ համարիցի ընտիր եւ հայկարան:

4. «Աստուածաշունչ մատենան զանձա-րան աստուածեղէն անքնին խորհրդոց եւ յայտարար կամաց նորին բարեհաճութեան». Զօհրապ:

5. «Թարգմանիչք Աստուածաշունչ զը-րոց ի յոյն բարբառ» են Եւթանասուն կո-չեցեալ Բարունիք Հրէից, Ակիւղաս, Թէո-գիտոն, Սիմաքոս, եւ Երեմիական եւ Նի-կոլոյսեան յորջորջեալ թարգմանու-թիւնք: Որոյնէս յերրորդ դարու կաղ-մեաց զվեցիկեան մատենան իւր (ի սոցա-նէ). Նոյն:

6. Աստեղանիչ Որոյնեաց X: Բրդա-ձեւ նշան նորին կամ ~: Այս նշանք գտանին եւ յերկրորդ թարգմանութեան ասորոց ի յունականէ անտի:

7. Ի Մաքսիմիանոսէ Պատրիարքէ Կոս-տանդնուպոլսոյ ընկալան աշակերտք սըր-րոց թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրով-պայ զօրինակն Աստուածաշունչ զրոց յու-նաց, զոր Խորենացին կոչէ «Ստոյգ օրի-նաց, զոր Խորենացին կոչէ «Հաստատուն օ-րինակ»:

8. Յովհաննէս զրեւ զաղափարեաց ըղ-Գէորգեան օրինակն ի թուին Հայոց ԶԿԸ, որ եւ ըստ ասկոյ Ձօհրապի՝ յամենայն զրչադիրս մեր առուել համաձայնի ընդ զաղափարին Ոսկանայ, մանաւանդ յերիս զիւրան Սողոմոնի՝ յԱռաքան, ի Ժողովողն եւ յերկուն, որպէսզի գոտս բաղդատեալ ընդ այլոց (զրչադիր օրինակաց մերոց), թուին իմն այլեւայլ թարգմանութիւնք:

9. Ձօհրապ ուրեք ուրեք ուղղեաց զօ-րինակ իւր եւ այլուք եթով սխալագիր:

10. Թուեալ զանպիտան թարգմանու-թիւնն Ոսկանայ ի Լատին բնագրէ, որ-պէս եւ զընտիր թարգմանութիւնն Հ. վրթանիսին մերոյ Ասկերեան ի նոյն ըը-

Գ Ի Բ Բ Ժ Ա Մ Ա Կ Ա Ր Գ ՈՒ Թ Ե Ա Ն Ո Ր Կ Ո Չ Ի Ա Տ Ե Ն Ի .

Կ Ա Ր Գ Ա Ի Ո Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն Հ Ա Ս Ա Ր Ա Կ Ա Ց
Ա Ղ Օ Թ Ի Ց Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ե Ա Ց
Հ Ա Ց Ա Ս Տ Ա Ն Ե Ա Ց Ց :

**Արարեալ սրբոյն Իսահակոյ Հայրապետին . Մեսրոպայ
Վարդապետին . Գիւտայ . և Յօհաննու
Մանդակունելոյ :**

**Տպագրեցաւ 'ի Գործարանո՞ւ՝ սրբոյ Էջմիածնի . եւ սրբոյն Սարգիս
Նորվարդիս 'ի Յոշնի :**

**Ի Հայրապետութեան Հայոց տեաւոն Յովորդոյ դիտապետի . և 'ի
Թագաւորութե Բրիտոսասիրի և բարեպաշտի . և Բրիտոսիւ զօրա
ցելոյ 1 ուղղովկոսի արքային Կալկիացոյ : Ա երակացութեամբ ջա
նիւք և սրբագրութեամբ տեաւոն Ոսկանայ վարդապետի և Ար
քի եպիսկոպոսի երեւանեցոյ :**

**Արդեամբ և ծախիւք նոյնոյ Ոսկանայ Արհի եպիսկոպոսի,
և Թաթեոսի երիցու երեւանեցոյ :**

Դ Մարտիկայ քաղաքի :

Թ ու թ թ Գ Ի Բ Բ 1673 . և Յ ու թ թ 25 :
Ի ս և լ ա ա Հ ա յ ո յ . ո ծ թ ր

ՏԻՏՂՈՍԱԹԵՐԹ ՈՍԿԱՆԻ ԱՏԵԱՆ-ԺԱՄԱԳՐՔԻՆ

(ԲՅԿ . մեծ . 20,5 x 26,4 հրդմ .)

Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն

Մ Ա Ն Ր Ա Ն Կ Ա Ր Չ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Խաղաղապառ ոգեկոչում

1966, Նոյեմբեր 1 : Սուրբ Ղազարի մէջ,
բացառիկ ողբերգութիւն մը կայ . միա-
բանները բոլոր, զոհուող ժպիտի փայլ
մը՝ իրենց աչքերուն, հաւաքուած են
Միթարեան ձեմարանի (Ակադեմիա)
դահլիճին մէջ . Մուրաթ-Ռափայէլեան
Վարժարանի Հայրերէն ալ ներկայացու-
ցիչներ փութացած են մասնակցել հասա-
րակաց ուրախութեան : Կեղրոնական սե-
ղանին վրայ, հանդիսապէս լալմած է
կարմրերիւն հսկայ հատոր մը . Հայ-
կական Մանրանկարչութիւն Ա . . . որ-
մէրէն կախ՝ Սահակի ու Մաշտոցի նկար-
ները ողի են առած, եւ իրենց անպատմե-
լի հրճուանքը կու գան խառնել Ազրիա-
կանի զուարթ ալիքներուն, որոնք՝ կար-
ծէք՝ այսօր աւելի կապոյտ են, մանրա-
նկարի մեր վարպետներուն երկնային
գոյներով ցոլցուն :

Միարանութեանս Ընդհ . Աթոռակալ
Հայրը, ծերունազարդ Հ . Բերբէ Վրդ .
Ա . Չրաքեան - որուն աչքերուն մէջ կը
չարունակենք տեսնել մեծ Ալիշանը, եւ
անով՝ սերտօրէն կը կապուինք ձեռ-
գրական հին աշխարհին հետ - բացաւ մեր
հաւաքոյթը եւ շնորհաւորական ջերմ ըզ-
րացումներով գրուածաց այս հոյակապ
հատորին իրականացման համար Թափ-
ուած ջանքերը :

Հայկական Մանրանկարչութեան հա-
տորին առաջին օրինակը, քանի մը օր ա-
ռաջ ելած մեր կաղմատունէն, նախկապեղ
հարսի նման՝ կարմիր ու կանաչ նարո-
տով կապուած, կը բացուէր յանկարծ,

ցոյց տալով իր անդրանիկ էջը, ընծայա-
կան մը՝ նահատակ հայ ժողովուրդին ու
Մեսրոպ Մաշտոցի :

Ծափեր կ'ողջունէին այս նորօրինակ
հարսանիքը :

Ուղերձ

Խօսք տրուեցաւ իսկոյն Հ . Ներսէս
Վրդ . Տէր-Ներսէսեանի, որ հանդէս ե-
կաւ հետեւեալ ուղերձով .

«Թէպէտ փոքրիկ ածու մըն ենք մենք,
ըսած է մեր անմահ Պատմահայրը, սա-
կայն յիշատակութեան արժանի բազում
եղելութիւններ կատարուած են նաեւ մեր
աշխարհին մէջ :

Յիշատակութեան արժանի այդ դործե-
րը, պատմական կոթողներ, մշակութա-
յին նուաճումներ, զեղարուեստական
յուշարձաններ, կու գան իսկապէս Հայը
զատելու հնգերկրորդական մեծ ու բեղուն
ժողովուրդներու շարքին :

Անմահ յիշատակի արժանի հայ ար-
ուեստի կոթողներէն մէկն է մանրանկար-
չութիւնը : Բայց, զիտնականներու այս
ընտրանիին առջեւ, կարծեմ, աւելորդ է
անոր արժէքը տարփողել :

Հայ Մանրանկարչութեան նուիրուած
այս շքեղ հատորը, յաղթական հերոսի
նման ահա կու գայ ո՛չ միայն լուսարա-
նելու կարեւոր հարցեր՝ հայ արուեստի
պատմութեան, ստուգելու՝ թուականներ,
Բիւզանդական կամ Ասորական աղբյուր-
թեանց փոխանցումներ, այլ նաեւ եւրո-
պական ըմբռնումներու հասուն տար-
րութեամբ, բեմի վրայ կը դնէ, եւ օտար-